

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS
HELSINGFORS TINGSRÄTT

Uusien lautamiesten koulutus 17.1.2022

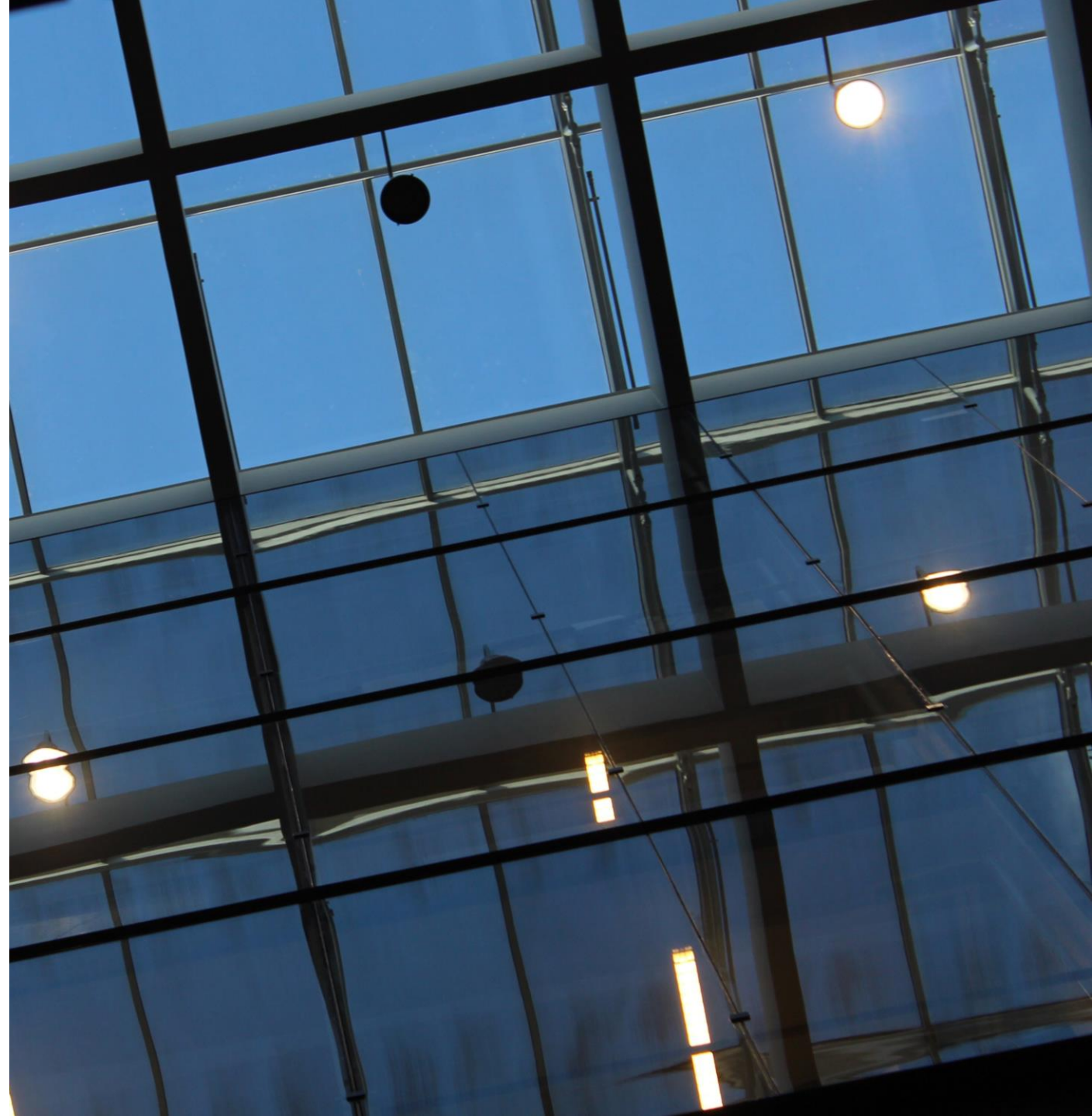
Käräjätuomari
Essi Konttinen-Di Nardo
Helsingin käräjäoikeus

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS
HELSINGFORS TINGSRÄTT

JOHDATUS RIKOSPROSESSIIN

JOHDATUS RIKOSPROSESSIIN

- Esityksen sisältö:
 - Rikosasian käsittelyprosessi
 - Yleistä sanastoa ja muita käytänteitä
 - Rangaistuskäytännöistä

RIKOSPROSESSI; päätösvaltaisuus

- Rikosasioiden käsittelykokoonpano käräjäoikeudessa:
 - yksi käräjätuomari → rangaistusmaksimi enintään 4 vuotta vankeutta
 - Lautamieskokoonpano (käräjätuomari + 2 lautamiestä) tai
 - Kolmen tuomarin kokoonpano

Käräjäoikeudessa on vain puheenjohtaja myös mm:

- kirjallinen menettely
- Tunnustamisoikeudenkäynti
- Valmistelu
- Todistelun vastaanotto pääkäsittelyn ulkopuolella

RIKOSPROSESSIN VAIHEET

- Esitutkinta (poliisi suorittaa)
- Syyteharkinta → syyttäjä päättää nostetaanko syyte
- Kirjallinen haastehakemus käräjäoikeuteen → asia tulee vireille
 - vastaaja haastetaan (asia annetaan tiedoksi) + muut asianosaiset kutsutaan istuntoon
 - valmisteluistunto tarvittaessa (yleensä vain laajoissa asioissa)
- Pääkäsittely

RIKOSASIAN PÄÄKÄSITTELY

- Pääkäsittely toimitettava viipymättä
 - Määräajat mm. vangittujen ja nuorten (alle 18 v.) asioissa
- Pääkäsittelyn oltava:
 - yhtäjaksoinen
 - Suullinen
- Pääkäsittelyn vaiheet:
 - Vaatimukset ja perusteet (syyte + korvausvaatimukset)
 - Vastaajan vastaus
 - Asiaesittelyt
 - Todistelu (kirjalliset todisteet ja henkilötodistelu)
 - Loppulausunnot ja seuraamus kannanotto

Pääkäsittelyn päätteeksi neuvotellaan asiasta ja julistetaan tuomio/annetaan myöhemmin kansliassa.

OIKEUDENKÄYNNIN JULKISUUS

- Julkisuus on vahva pääsääntö!

→ jokaisella oikeus olla läsnä julkisessa oikeudenkäynnissä

→ ellei tuomioistuin päättä käsittelyn toimittamista yleisön läsnä olematta

→ Asiassa käsitellään arkaluonteisia henkilön yksityiselämään, terveydentilaan yms. liittyviä tietoja

→ Usein tilanne seksuaalirikoksissa

Oikeudenkäyntiasiakirjat ovat myös pääsääntöisesti julkisia

-> tuomioistuin voi antaa salassapitomääräyksen

-> salassapidettävä suoraan lain nojalla (lääkärinto)

PÄÄKÄSITTELY/SYYTE

- Pääkäsittelyssä syyttäjä lukee haastehakemuksen eli esittää syytteen ja mahdolliset muut vaatimukset
 - Rikosuhrimaksu, päihdetutkimuskulut
 - Asianomistajan korvausvaatimus (jos syyttäjä sitä ajaa)
 - Mahdollista myös, että asianomistaja ajaa yksin syytettä (syyttäjä ei ole nostanut syytettä) tai että asianomistaja esittää toissijaisen syytteen tai laajentaa syytettä
- Haastehakemuksessa:
 - Teko, tekoaika ja –paikka ja muut tiedot teon kuvailemiseksi = **Teonkuvaus**
 - Rikos, johon katsotaan syyllistyneen

Tuomioistuin: **a)** ratkaisee onko vastaaja menetellyt **teonkuvauksen** mukaisesti ja jos on **b)** mikä on teosta oikeudenmukainen seuraamus

PÄÄKÄSITTELY/VAHINGONKORVAUS

- Asianomistaja (eli uhri) voi esittää yksityisoikeudellisen korvausvaatimuksen → Vahingonkorvausvaatimus
 - Kipu, särky ja muu tilapäinen haitta
 - Kärsimys
 - Taloudellinen menetys
 - Aiheutuneet muut kulut yms.

Tuomioistuin ratkaisee: **a)** onko vastaaja aiheuttanut esitetyn vahingon/vammat yms., ja jos on, **b)** mikä on kohtuullinen korvaus

PÄÄKÄSITTELY/VASTAAJAN VASTAUS

- Vastaja ilmoittaa kantansa:
 - Syytteeseen
 - myöntääkö vai kiistääkö (ja miltä osin)
 - tahallisuus, hätävarjelu yms.
 - Vahingonkorvausvaatimukseen
 - myöntääkö vai kiistääkö
 - peruste ja euromäärä

PÄÄKÄSITTELY/ASIAESITTELY

- Asianosaiset eli syyttäjä, asianomistaja ja vastaajat pitävät asiaesittelyn
→ perustelevat kantansa ja lausuvat vastapuolen perustelujen johdosta

Syyttäjä:

- esittää tarkemmin tapahtumienkulun, johon syyte perustuu

Asianomistaja:

- täydentää syyttäjän esittämää ja perustelee tarkemmin vahingonkorvausvaatimustaan

Vastaaja:

- esittää oman näkemyksensä tapahtumista, perustelee tarkemmin kiistämistään

PÄÄKÄSITTELY/TODISTELU

- Kirjalliset todisteet ja reaalityodisteet
 - Lääkärintodistukset, valokuvat yms.
 - Valvontakameratallenne, hätäkeskustallenne
 - Katselmus; tehdään havaintoja esim. arvesta tai mennään tekopaikalle
- Henkilötodistelu
 - Asianosaiset eli asianomistaja ja vastaaja
 - Todistajat
 - Asiantuntijat

PÄÄKÄSITTELY/LOPPULAUSUNNOT

- Loppulausunnoissa vedetään yhteen esitetty näyttö ja esitetään kannanotto näytöstä tehtävistä tulkinnoista
 - > syyttäjä-asianomistaja-vastaaja
- Syyttäjä esittää seuraamuskeinnoton (sakko, vankeus, ehdollinen, ehdoton jne.)
 - vastaaja esittää oman näkemyksensä
- Asianosaiset esittävät oikeudenkäyntikuluvaatimuksensa
 - kommentoidaan ja keskustellaan tarvittavilta osin
- Tuomioistuin päättää pääkäsitteilyn.
 - Tuomio julistetaan tai
 - Annetaan kansliassa ilmoitettuna päivänä

PÄÄKÄSITTELY/PÄÄTÖSNEUVOTTELUT

- Päätösneuvottelu on pidettävä heti pääkäsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana päivänä
 - Neuvotellaan siitä, miten asia tulee ratkaista
 - Käräjätuomari johtaa keskustelua ja tuo esiin relevantit kysymykset, sovellettavat säännökset ja sen, miten niitä tulee soveltaa
 - Kaikki saavat esittää mielipiteensä asiasta
 - Ratkaisusta äänestetään tarvittaessa (syyksilukeminen, rangaistus, vahingonkorvaus yms.)
- Äänestäminen:
 - Äänestyksessä voittaa se mielipide, jota enemmistö on kannattanut. Jos äänet menevät tasan, voittaa vastaajalle lievempi mielipide
 - Vahingonkorvaus → riita-asian säännöt; tasatilanteessa pj:n kanta ratkaisee
- Tuomioistuimen neuvottelu ja äänestys toimitetaan asianosaisten ja yleisön läsnä olematta. Neuvottelun sisältö on pidettävä salassa.

Yleistä sanastoa ja muita käytänteitä

- **Syytesidonnaisuus**

→ Tuomioistuin saa tuomita **vain** siitä teosta, josta rangaistusta on vaadittu. Tuomioistuin **ei** ole sidottu **rikosnimikkeeseen** eikä **lainkohtaan**, jonka nojalla rangaistusta on vaadittu

→ haastehakemuksen **teonkuvaus** on merkitsevä

→ Tuomiossa saadaan ottaa huomioon **vain** se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty pääkäsittelyssä

Yleistä sanastoa ja muita käytänteitä

- **Todistustaakka ja näyttökynnys**

Syyttömyysolettama

- Syyttäjällä (rangaistusta vaativalla asianomistajalla) on todistustaakka eli hänen on näytettävä toteen ne seikat, joihin rangaistuvaatimus perustuu
- Vastaajalla ei ole velvollisuutta myötävaikuttaa asian selvittämiseen eikä todistaa syyttömyyttään
- Syyllisyydestä ei saa jäädä **vartenotettavaa epäilyä**
 - Onko vastaajan esittämä vaihtoehtoinen tapahtumienkulku mahdollinen?

Yleistä sanastoa ja muita käytänteitä

- **Näytön arviointi**

- Vapaa todistusharkinta; mitä on näytetty ja jäänyt näyttämättä?
- Todisteita arvioitava erikseen ja osana kokonaisuutta
- Harkinta on tehtävä objektiivisesti ja kriittisesti

Korkein oikeus näytön arvioinnista:

- ” Riittävään varmuuteen vastaajan syyllisyydestä ei ainakaan yleensä voida päätyä vain sillä, että asianomistajan kertomus keskinäisessä vertailussa katsotaan uskottavammaksi kuin syytetyn kertomus. Asianomistajan todentuntuinen ja vakuuttavakin kertomus tarvitsee virheettömyyden varmistamiseksi tuekseen välillistä näyttöä esimerkiksi väitetyn rikoksen jälkeisistä tapahtumista ja seurauksista.”
- Vallitseva oikeuspsykologinen käsitys -->henkilötodistelun luotettavuutta ei voida juurikaan perustaa henkilön puhetavasta, ilmeistä ja eleistä taikka tunnereaktiosta oikeudenkäynnissä tehtävien havaintojen ja vaikutelmien varaan.

RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ

Tuomittavan rangaistuksen määrittää rikoksen rangaistusasteikko (min-max)

Rangaistuksista:

- Päiväsakko 1-120 (päiväsakon rahamäärä tulojen perusteella)
- Vankeus (min 14 pv-max 12 vuotta/elinkautinen)
 - Max 2 v. vankeus, voidaan määrätä ehdolliseksi (koeaika)
 - Max 6 kk vankeus; voidaan sijasta tuomita valvontarangaistukseen
 - Max 8 kk vankeus, voidaan sijasta tuomita yhdyskuntapalvelu
 - Alle 18 vuotiaana tehty rikos, voidaan tuomita nuorisorangaistus

RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ

- Rangaistusta määrättäessä huomioita:
 - Laissa määritellyt määrään ja lajiin vaikuttava perusteet
 - Rangaistuskäytännön yhtenäisyys
 - Oikeudenmukaisuus suhteessa:
 - Rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen
 - Teon vaikuttamiin
 - Teoista ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen
- Esim. Tapon yritykset
 - Rangaistusasteikko 14 pv-9 v vankeutta
 - Keskimääräinen rangaistus noin 4 v. vankeutta
 - Miten käsittelyssä oleva asia suhteutuu ns. ”tyyppitapaukseen”

RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ

- **Koventamisperuste**

- Suunnitelmallisuus, JR-yhteys, palkkiota vastaan, rasistinen- tai muu vihamotiivi, aikaisempi rikollisuus

- **Lieventämisperuste**

- Huomattava painostus, uhka yms
- Myötätunto, poikkeuksellinen ja äkkiarvaamaton houkutus, uhrin suuri myötävaikutus yms.
- Saavutettu sovinto, pyrkimys estää tai poistaa rikoksen vaikutuksia tai rikoksen selvittämisen edistäminen

- **Kohtuullistamisperuste**

- Mm. korkea ikä, heikko terveydentila, kulunut pitkä aika jne.

RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ

YHTEISEN RANGAISTUKSEN MITTAAMINEN

Vastaaja tuomitaan useista teoista → yhteinen rangaistus

→ Lähtökohdaksi otetaan ankarimmin rangaistava teko, josta tuomittava rangaistus muodostaa ns. pohjarangaistuksen

→ muista teoista tuomitaan vakiintuneen käytännön mukaan yleensä 1/3 siitä, mitä niistä olisi yksinään tuomittu

→ oikeudenmukainen suhteessa tekojen määrään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen

Esim: tapon yritys (yksin 4 v), törkeä rattijuopumus (yksin 3 kk)

→ yhteinen vankeusrangaistus 4 v 1 kk

KIITOS

Essi Konttinen-Di Nardo
essi.konttinen-di.nardo@oikeus.fi

